

***Eraõiguslike juriidiliste isikute
karistusõiguslik vastutus***

***Lavly Lepp
juhtiv riigiprokurör
september 2010***

Põhiküsimused:

- ***Mille eest juriidilised isikud vastutavad?***
- ***Kuidas ehk kelle kaudu juriidilised isikud vastutavad?***
- ***Millest lähtutakse juriidilistele isikutele karistuste mõistmisel?***
- ***Millist mõju avaldab kriminaalkaristus eraõigusliku juriidilise isiku edasisele tegevusele?***
- ***Millised on juriidiliste isikute vastutusest vabanemise võimalused tänapäeva kriminaalmenetluses?***
- ***Kuidas eraõiguslikud juriidilised isikud saavad võidelda korrupsiooniga?***

Juriidilise isiku mõiste:

- ***Termin “juriidiline isik” ise pärineb 19.sajandist, kuigi inimesest eraldi seisvat õigussubjekti tunnistati juba varem***
- ***Juriidiline isik on õigussubjekt, mis omab õigusvõimet ja üksikisikutest eraldiseisvaid varalisi kohustusi***
- ***Juriidiline isik kui õiguslik abstraktsioon***
- ***TsÜS § 24 lg 1 kohaselt on juriidiline isik seaduse alusel loodud õigussubjekt***
- ***Avalikõiguslikud ning eraõiguslikud juriidilised isikud***

Juriidiliste isikute vastutuse alused:

- ***Juriidiliste isikute vastutus võib järgneda nii kuritegude kui ka väärtegude eest***
- ***KarS § 14 lg 1 - juriidiline isik vastutab seaduses sätestatud juhtudel teo eest, mis on toime pandud tema organi, selle liikme, juhtivtöötaja või pädeva esindaja poolt juriidilise isiku huvides***
- ***Korruptsioonikuritegude osas põhiliselt rakendatavad KarS §-d 297 (pistise andmine) ja § 298 (alkäemaksu andmine), vähemal määral KarS § 296 (alkäemaksu vahendus) ning § 295 (pistise vahendus)***

- **Korruptsioonikuritegude menetlemise seisukohalt oluline teadvustada KarS § 288 lg 2 tähendust – ametiisik on ka isik, kes juhib eraõiguslikku juriidilist isikut või tegutseb selle nimel või tegutseb teise füüsilise isiku nimel, kui tal on vastav pädevus ja ülesanded ning tegu on toime pandud vastava juriidilise või füüsilise isiku majandustegevuse käigus**
- **Praktika sisuliselt puudub, aga samuti tuleviku mõttes on olulised KarS § 288 lg-d 3, 4 - välisriigi ametiisik on nimetatud või valitud isik, kes täidab välisriigis või selle mistahes tasandi haldusüksuses seadusandliku, täidesaatva või kohtuvõimu**

- ***...ülesandeid või kes täidab avalikku ülesannet välisriigi, selle haldusüksuse, avaliku asutuse või avaliku ettevõtja jaoks, samuti avalikõigusliku rahvusvahelise organisatsiooni teenistuja või esindaja, sealhulgas rahvusvahelise esinduskogu või kohtu liige***
- ***Kaudselt võivad korrupsiooniga seotud olla ka teatud majandusalased süüteod, mille eest järgneb juriidilisele isikule vastutus***

Kuidas ehk kelle kaudu juriidilised isikud vastutavad:

- ***Esmalt antakse alati hinnang füüsilise isiku tegevusele***
- ***Hinnatakse organi liikme, juhtivtöötaja või pädeva esindaja tegevust, sealjuures ka heakskiitu või selle puudumist – praktika suhteliselt lai tõlgendamisruum***
- ***Kõige olulisem on hinnata, kas tegu on toime pandud juriidilise isiku huvides***
- ***Tüüpilised näited praktikast on seotud nii riigihangete kui haldusmenetlustes tehtavate soodustustega***

Millest lähtutakse juriidilistele isikutele karistuste mõistmisel:

- ***Füüsilise ja juriidilise isiku paralleelne vastutuselevõtmine on kooskõlas ne bis in idem põhimõttega***
- ***RK lahend 3-1-1-7-04 – juriidilise isiku karistamisel võib olla teatud mõju ka juriidilise isiku osanikele, aktsionäridele, töötajatele või isegi võlausaldajatele. Kuid selliseid negatiivseid tagajärgi ei saa käsitleda mitte karistusena vaid majanduslikust riskisttuleneva kahjuna***
- ***Korruptsioonikuritegu juriidilise isiku huvides tähendab esmalt karistust füüsilisele ja seejärel juriidilisele isikule***

- ***Juriidilise isiku põhikaristused on rahaline karistus (KarS § 44 lg 8 kohaselt 50 000 kuni 250 milj), mida võib mõista ka lisakaristusena koos sundlõpetamisega ning sundlõpetamine (KarS § 46)***
- ***KarS § 46 – Kohus võib kuriteo eest mõista juriidilise isiku sundlõpetamisele, kui juriidilise isiku tegevuse osaks on saanud kuritegude toimepanemine***
- ***Praktikas korruptsioonikuritegude puhul lähtutakse ettevõtte käibest, altkäemaksu või pistise summast ning “kasumist”, mis kuriteo kaudu saadud***

Karistuse mõju juriidilise isiku edasisele tegevusele:

- ***Karistuse mõju võib olla materiaalne ja mittemateriaalne***
- ***Materiaalne kahju võib lisaks karistusele seisneda ka konfiskeerimises, aga ka näiteks keelus osaleda riigihankemenetlustes. Ilmselt ei ole kaugemas tulevikus välistatud ka konkurentide tsiviilõiguslikud hagid.***
- ***Mittemateriaalne kahju võib seisneda maine kahjus, usaldusväärseuse vähenemises jms***

Juriidiliste isikute vastutusest vabanemise alused:

- ***Korruptsioonikuritegude kui varjatud kuritegude puhul hinnatakse alati menetlusliku kaasabi osa***
- ***Läbirääkimised poolte vahel on tänapäeva kriminaalmenetluse oluline osa***
- ***Menetlusliku kaasabi sisust ja suurusest tulenevalt on võimalik kohaldada nii leebemat karistust kui ka teatud juhtudel otstarbekuse alusel lõpetamist (KrMS § 202 kohaldamine)***

Eraõiguslike juriidiliste isikute võimalik kaasaabi

korrupsioonivastases tegevuses:

- ***Kasum kuritegude kaudu on lühiajaline ja kaugemas perspektiivis korrupsiooni olemusest tulenevalt ennasthävitav***
- ***Ettevõtte juhtide väärtushinnangute ja suhtumise mõju***
- ***Enesediagnostika rakendamise osana kasutada koostööd õiguskaitseasutustega (õppepäevade positiivsed näited)***
- ***Sisemine kontroll nii ametijuhendite kui isikute tegevuste osas***

TÄNAN!

